

Leptospiróza

Jedná se o infekční onemocnění, které je způsobeno nákazou bakterií leptospira. Původce má spirálovitý tvar a některé vlastnosti podobné jako spirochéty a borélie.

Existuje více než 150 druhů leptospir, pro člověka jsou však nebezpečné pouze některé z nich.

Leptospiróza patří mezi tzv. antropozoonózy, což jsou onemocnění, která jsou přenosná ze zvířete na člověka. Nemocné zvíře (často se jedná o hlodavce – potkany a myši, dobytek, vepře) vylučuje leptospiry močí do okolního prostředí, které se tak kontaminuje a stává rizikovým z hlediska možnosti nákazy pro člověka.

Je několik možných způsobů, jak se člověk může leptospirózou nakazit. Nejčastěji se jedná o kontakt s vodou, půdou nebo dokonce i potravou, která byla nemocným zvířetem kontaminována. Tímto způsobem se leptospiry dostávají do trávicího traktu a pronikají i neporušenou sliznicí do lidského organismu. Dalším možným způsobem přenosu původce nákazy na člověka je kontakt s kontaminovanou vodou, bahnem nebo vlhkou půdou, zvláště v případech, kdy jsou na kůži přítomné oděrky nebo záněty.

Dříve se leptospiróza vyskytovala převážně jako profesionální nákaza. Často onemocněli ti lidé, kteří mohli díky charakteru svého povolání přijít s leptospirami do kontaktu – řezníci, zootechnici, zemědělci, pracovníci kanalizace. V současnosti, vzhledem k rozvoji stanování, chalupaření, rybaření, chování různých domácích zvířat apod. může leptospiróza postihnout prakticky každého.

Ačkoliv se jedná o jednu z nejčastějších infekcí přenosných ze zvířete na člověka, přenos z člověka na člověka prokázán nebyl. Z toho vyplývá, že pokud někdo v našem okolí má leptospirózu, není třeba se obávat, že se o takové osoby nakazíme.

Rizikové faktory leptospirózy

Leptospirózou jsou nejvíce ohroženi lidé pracující se zvířaty, která mohou leptospiry vylučovat. Významné riziko představují i déle trvající práce v zatopených oblastech bez náležité ochrany osobními ochrannými pomůckami (především nošení holinek a rukavic), zvláště pak u osob, které mají oděrky nebo záněty kůže.

Mezi časté přenašeče leptospirózy patří hlodavci, zejména i potkani. Z tohoto důvodu pak mezi další ohrožené profesní skupiny patří deratizátoři a pracovníci kanalizací, ale i obyvatelé domů, kde se potkani vyskytují. Leptospirózu nepřenáší jen "divocí" potkani, žijící volně, nakazit se mohou i ošetřovatelé laboratorních "čistých" potkanů. Nakažené zvíře může svou močí znečistit prakticky cokoliv, s čím přijde do kontaktu.

Leptospiry v přírodě poměrně dobře přežívají, proto, pokud pobýváme v přírodě, měli bychom se vyvarovat pití vody ze studánek, koupání ve stojatých vodách, konzumaci neumytého ovoce či zeleniny ze zahrádky, chození naboso v bahně nebo vlhké půdě apod.

Prevence leptospirózy

Prevence spočívá v hubení hlodavců, kteří se vyskytují v uzavřených objektech (deratizaci). Na rizikových pracovištích je nezbytné zachovávat předpisů o bezpečnosti práce a důsledně používat pracovních pomůcek.

Při pobytu v přírodě je třeba se řídit základními hygienickými pravidly – používat nezávadnou vodu a vyvarovat se pití vody z přírodních zdrojů (k němu může dojít i náhodně, pokud si loknete při koupání), také není vhodné koupat se v přírodních koupalištích. Je třeba dobře umýt všechny plody, které jste nasbírali nebo natrhali ve volné přírodě.

Při práci v povodněmi zatopených oblastech je třeba používat pokud možno vysoké holinky a ochranné rukavice, snažit se vyvarovat pití jiné než balené vody a pokud možno chránit se oči před vodním aerosolem.

Příznaky leptospirózy

Leptospiróza je onemocnění projevující se rozmanitými příznaky, dokonce může probíhat zcela skrytě tzn. inaparentně. Řada příznaků leptospirózy je stejná jako u jiných běžných infekčních onemocnění, takže je někdy obtížné stanovit správnou diagnózu.

Projevy onemocnění záleží na věku a zdravotním stavu jedince, na typu bakterie, která organismus infikovala a množství mikrobů, které do těla pronikly.

Leptospiróza může probíhat lehce s příznaky trvajících jen několik dní, které velmi připomínají chřipku.

Obvyklý je ale dvoufázový průběh onemocnění. (tzv. blaťácká popř. polní, žňová horečka).

Po inkubační době (což je čas, který uplyne od doby nakažení k prvním projevům infekce) 1–2 týdne se rozvíjí první fáze nemoci, kdy se u nemocného náhle objeví horečka až 40°C se zimnicí a třesavkou, nemocný trpí krutými bolestmi hlavy a svalů (bolí hlavně svaly na zádech a lýtkách). Někdy se může objevit vyrážka, většinou během prvních dvou dnů onemocnění. Jsou přítomny bolesti břicha a nevolnost, která může vést až ke zvracení. Nemocný má poruchy nálady a vědomí, občas se mohou objevit i psychotické projevy – halucinace, změny osobnosti a sklon k násilí. Takto onemocnění probíhá 3–5 dní a náhle dochází k vymizení příznaků, což vyvolává dojem, že se nemocný náhle uzdravil.

Druhá fáze se někdy nemusí rozvinout, ale jestliže je infekce závažná, onemocnění se po několika dnech znovu vrací spolu s původními projevy, ke kterým se přidává bolest na hrudi a břicha, porucha funkce ledvin a změna psychického stavu. Dochází k tuhnutí šije, nemocný zvrací – jsou tedy vyjádřeny znaky meningitidy. Ačkoliv je onemocnění poměrně závažné, po několika týdnech při přiměřené léčbě dojde k úpravě zdravotního stavu bez následků. Takovýto průběh mají leptospirózy vyvolané *Leptospira grippotyphosa*.

Jestliže je organismus napaden agresivnější formou leptospiroy, kterou způsobuje *Leptospira icterohaemorrhagiae*, onemocnění má rychlejší průběh. Příznaky onemocnění jsou stejné jako u lehkého průběhu, ale mají větší intenzitu. Rychle se rozvíjí postižení jednotlivých orgánů: jater (objevuje se žloutenka), ledvin (nemocný přestává močit, má zvýšené množství odpadních látek v krvi), dochází k poruše srážení krve, které má za následek krvácení z úst, pod spojivky, ze sliznic – krev se objevuje ve stolici, dochází ke krvácení z nosu. Takto probíhající leptospiróza se nazývá Weilova nemoc. Uvedený stav je velmi závažný, vyžaduje intenzivní léčbu v nemocnici.

Diagnostika leptospirózy

Onemocnění může být alespoň zpočátku zaměněno za chřipku. Velmi důležitý je údaj o styku se zvířaty, které mohou být příčinou rozvoje nemoci nebo pobyt v přírodě, kdy se člověk nakazí často při koupání nebo napití z přírodních zdrojů. Tento fakt pomůže lékařovi na dané onemocnění vůbec pomyslet, protože ve srovnání s chřipkou, která má v podstatě stejné příznaky, se leptospiróza tak často nevyskytuje. Jestliže jste tedy pobývali v přírodě, zejména se koupali, rybařili nebo pili vodu z studánek, popřípadě se dostali do kontaktu se zvířaty nebo pracovali na polích či v zaplavených oblastech, nezapomeňte to svému lékaři sdělit!

Pro průkaz leptospirózy je nutné provést speciální laboratorní testy, které jsou založeny na zjištění přítomnosti typických protilátek. Pokud bylo onemocnění zjištěno na začátku, (prvních 10 dnů) je možné leptospiroy vykultivovat.

Dále se provádí řada testů, které slouží k informaci o funkci jednotlivých orgánů, a to jednak z krve, ale i dalších tělních sekretů, především moči. Vyšetřuje se hlavně funkce jater a ledvin, které jsou obvykle postiženy.

Léčba leptospirózy

Terapie onemocnění záleží na jeho závažnosti. Jestliže se jedná o leptospirózu, která má lehký průběh, léčí se symptomaticky. To znamená, že se nemocnému podávají léky, které ho pomohou zbavit nepříjemných a odstranitelných příznaků nemoci.

Pro snížení horečky a úlevy od zimnice a třesavky se nasadí antipyretika, proti bolesti hlavy a svalů analgetika. Dále se podávají antibiotika, nejčastěji v tabletové formě. Nemocný se léčí doma, je mu doporučen klid na lůžku, přijímání dostatečného množství tekutin.

Jestliže dochází k rozvoji příznaků z poškození orgánů (objevuje se žloutenka, nemocný přestává močit, mění se úroveň vědomí), je nezbytně nutné, aby byl okamžitě přijat k léčbě do nemocnice, kde jsou podávána antibiotika.

Komplikace leptospirózy

Onemocnění, které proběhlo lehce, většinou nezanechá žádné následky. Mnohem delší doba rekonvalescence následuje po těžkém průběhu leptospirózy. Původce nákazy je po nasazení antibiotické léčby rychle eliminován, ale určitou dobu trvá, než dojde k úpravě funkce některých orgánů, především pak jater, ledvin a srdce. V některých případech se stává, že nemocní po překonání leptospirózy trpí častými změnami nálad a depresí.